

Namely, since the essence of any legal regime can not be considered outside the social and public interest due to such basic concepts as public and state security, implementation of special discriminatory legal regimes that legalize the restriction of rights and freedoms should be considered in the context of «lesser evil» which intentionally causing sanctioned by society.

However, no public interest can not justify and restrictions of the rights of life and liberty, because they are the key to the existence of the rule of law.

Key words: *legal regime; special legal regime; human rights.*

УДК 342.84

К.О. Павшук

ЗАХИСТ ВИБОРЧИХ ПРАВ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ 2015 р. : ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИБОРЧИХ СПОРІВ

У статті розглянуто загальну характеристику виборчих спорів на місцевих виборах 2015 р. в Україні. Проаналізовано характер, предмет та суб'єкти виборчих спорів у цей період. З'ясовано їх новели та специфічні ознаки, що їм притаманні. Установлено основні причини виникнення виборчих конфліктів. Досліджено практику адміністративних судів та судів загальної юрисдикції в період проведення місцевих виборів.

Ключові слова: *захист виборчих прав, виборчі спори, предмет виборчих спорів, місцеві вибори, внутрішньо переміщені особи, гендерна квота.*

Постановка проблеми. Сьогодні ні в кого не викликає сумнівів важливість реалізації виборчих прав громадян як конституційної можливості кожного впливати на перебіг політичних процесів, механізмами демократії здійснювати контроль за діяльністю державних інституцій. Разом з тим, для забезпечення його безперешкодної реалізації Конституцією України та законодавством встановлено низку інституційних та процедурних гарантій, без яких це конституційне право може перетворитися на фікцію. Ідеться, зокрема, про можливість судового захисту виборчих прав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Структуру, динаміку та окремі категорії виборчих спорів, їх предмет та суб'єкти, національні та європейські стандарти оскарження порушень виборчого законодавства досліджували представники різних галузей права та юристи-практики. Серед них Ю. Барабаш, Ф. Веніславський, В. Галайчук, С. Кальченко, В. Колісник, П. Любченко, М. Смокович та інші.

Формування цілей. Не можна не погодитися з думкою вчених про те, що судова практика щодо виборчих спорів є своєрідним відображенням багатьох якісних ознак процесів демократизації українського суспільства, які стосуються і розвитку відповідного законодавства, і формування виборчих практик політичних сил, і трансформацій електоральної активності населення [1, с. 10]. Фактично, ці три показники зазнають суттєвих змін з кожною виборчою кампанією, а значить потребують дослідження, осмис-

лення та виявлення закономірностей їх формування. Саме на таку специфічну, «фірмову» українську ознаку й звертає увагу М. Смокович через абсолютну нестабільність виборчого законодавства [2, с. 15].

Виклад основного матеріалу. За предметом виборчі спори, як правило, з незначною різницею в позиціях учених, поділяють на спори, пов'язані з унесенням даних до списку виборців; спори, пов'язані з порядком утворення виборчих комісій відповідних рівнів; спори, пов'язані з порушеннями під час проведення передвиборної агітації; спори, пов'язані з порушеннями при проведенні процедури голосування по виборах депутатів до органів місцевого самоврядування та Верховної Ради Автономної Республіки Крим, виборів народних депутатів України, виборів Президента України; спори, пов'язані зі встановленням результатів виборів та референдуму [2, с. 15, 17].

Місцеві вибори в Україні 2015 р. не стали виключенням у питанні судового захисту виборчих прав. Ці вибори створили свою тріаду якісних характеристик та вплинули таким чином на структуру виборчих спорів. Метою цієї статті є визначення характеру та структури виборчих спорів на місцевих виборах 2015р., їх новели та специфічні ознаки, що їм притаманні, а також основні причини виникнення виборчих конфліктів шляхом аналізу практики адміністративних судів у період проведення місцевих виборів.

Спостерігачі ENEMO повідомили про більше ніж 600 справ, пов'язаних з виборами, які були на розгляді в адміністративних судах та судах загальної юрисдикції. У період після першого туру голосування більшість справ були пов'язані з отриманими скаргами на дії чи бездіяльність ТВК та ДВК, а також скаргами на порушення під час підрахунку голосів та реєстрації кандидатів. Низку апеляцій було відхилено через брак доказів, порушення термінів подання або неналежного оформлення. Незважаючи на те, що суди здебільшого дотримувалися передбачених законом досить обмежених строків розгляду справ, у деяких випадках положення закону інтерпретувалися неоднаково при розгляді справ щодо перерахунку голосів [3].

Закон України «Про місцеві вибори», прийнятий у липні 2015 р. продовжив традицію перманентної зміни виборчого законодавства. Значні складнощі в організації виборчого процесу, які він спровокував, пов'язані, щонайперше, з низкою новел, закріплених цим законом. Специфіка вперше запровадженої на місцевих виборах виборчої системи потребувала досить тривалого часу ознайомлення та підготовки членів виборчих комісій, місцевих організацій політичних партій, кандидатів та виборців до повноцінної реалізації такої законодавчо закріпленої системи.

Але брак часу став не єдиною перешкодою на шляху до реалізації виборчих прав. Одразу після проведення виборів громадянська мережа «ОПОРА» висловила своє незадоволення новим Законом України «Про

місцеві вибори», який містить низку недосконалих положень, неточностей та неузгодженостей, що пояснюється порушенням стандартів підготовки таких важливих для суспільства законодавчих актів. В умовах процедурної невизначеності та двозначності законодавчих положень «ОПО-РА» зафіксувала чисельні випадки неоднакового застосування положень Закону України «Про місцеві вибори» у схожих ситуаціях, що не сприяло дотриманню належних стандартів виборчого процесу [4].

Це, відповідно, змушувало ЦВК давати роз'яснення. Ідеться про Роз'яснення ЦВК щодо застосування деяких положень Закону України «Про місцеві вибори» під час реєстрації кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатів у депутати обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови та старости села, селища, висунутих місцевими організаціями політичних партій на чергових, поза-чергових та перших місцевих виборах від 23 вересня 2015 року № 362. У ньому додатково роз'яснювалися положення, зокрема про так звану гендерну квоту. Згідно з ч. 3 ст. 4 Закону представництво осіб однієї статі у виборчих списках кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах має становити не менше 30 відсотків загальної кількості кандидатів у виборчому списку. Складність ситуації полягала в тому, що серед передбачених ч. 1 ст. 46 Закону підстав для відмови в реєстрації кандидата на посаду депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, старости села, селища, висунутих на місцевих виборах, указане положення відсутнє. З огляду на це, слідуючи логіці ЦВК, відмова в реєстрації кандидатів у депутати в багатомандатному виборчому окрузі з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах рад з підстав недотримання положення Закону щодо представництва осіб однієї статі у виборчих списках кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах на підставі п. 1 ч. 1 ст. 46 Закону не допускається [5].

Але вищенаведений пункт роз'яснення було прийнято неоднозначно в судовій практиці. Так, Київським апеляційним адміністративним судом в один день, а саме 30 вересня 2015 року, майже таким самим складом суддів, було винесено два рішення у справах за номером 875/36/15 [6] та 875/37/15 [7], абсолютно протилежні за змістом, позивачами в яких були суб'єкти виборчого процесу: Київська міська організація політичної партії «Об'єднання «Самопоміч», а також кандидат на посаду міського голови міста Львів, кандидат у депутати Луцької міської ради, політична партія «Сила Людей» відповідно. Ішлося про визнання нечинними пунктів 3 та 4 Роз'яснення ЦВК від 23 вересня 2015 року. Позов від Київської міської організації політичної партії «Об'єднан-

ня «Самопоміч» задовольнили повністю й визнали нечинним та скасували п. 4 Роз'яснення, а по другій справі – відмовили в повному обсязі. Уже 02 жовтня 2015 року Вищий адміністративний суд апеляційну скаргу політичної партії «Сила Людей» залишив без задоволення, а постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 30 вересня 2015 року у справі № 875/37/15 – без змін [8]. Натомість, уже 04 жовтня 2015 року Вищий адміністративний суд, спираючись на вказане вище рішення 02 жовтня 2015 року, колегія суддів вирішила, що спір між суб'єктами виборчого процесу і ЦВК щодо його нормативно-правового акта вже вирішено судом, тому це є підставою для закриття провадження у справі [9]. Тож фактично, пункти Роз'яснення ЦВК на сьогодні є чинними, хоча й були визнані в судовому порядку такими, що мають бути скасовані.

Ще одна категорія справ, що стосувалася включення до списку виборців громадян України, які є внутрішньо переміщеними особами, характеризувалася своєю неоднозначністю та явними порушеннями виборчих прав. Наприклад, 22 жовтня 2015 року Київський апеляційний адміністративний суд (справа № 761/30241/15-а) ухвалив рішення за позовом громадянина України, внутрішньо переміщеної особи щодо включення її до списку виборців на виборчій дільниці за місцем реєстрації позивача (згідно з адресою, зазначеною в довідці про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи). До цього, а саме 20 жовтня 2015 року, Шевченківський районний суд м. Києва відмовив переселенцеві в задоволенні позову про включення до списку виборців для голосування на чергових виборах депутатів місцевих, сільських, селищних рад та міських голів. Позивач звернувся до суду, оскільки орган ведення Держреєстру виборців відмовив включити його до списку виборців на місцевих виборах (про зміну виборчої адреси), посилаючись на те, що довідка про реєстрацію не передбачена в переліку документів відповідно до Закону України «Про свободу пересування і вільний вибір місця проживання», що підтверджують належність позивача до місцевої територіальної громади. Київський апеляційний адміністративний суд апеляційну скаргу не задовільнив, постанову Шевченківського районного суду м. Києва від 20 жовтня 2015 року залишив без змін [10]. Аналогічні рішення про невключення до списків виборців внутрішньо переміщених осіб було прийнято й іншими судами першої інстанції, зокрема Печерським районним судом м. Києва (справа № 757/38747/15-а), Краснолиманським міським судом Донецької області (справа № 236/3200/15 а), Голосіївським районним судом м. Києва (справа № 752/17237/15-а).

Парадоксальність ситуації полягає в тому, що Київський апеляційний адміністративний суд колегією суддів при розгляді апеляційної скарги (справа № 761/30242/15-а) ще одній особі-переселенця встановила, що керівні принципи ООН з питань переміщення осіб у межах країни, Рекомендації Ко-

мітету Міністрів Ради Європи «Щодо внутрішньо переміщених осіб» (2006) та Рекомендації Парламентської Асамблеї Ради Європи (2009) чітко вказують на необхідність належного забезпечення як на законодавчому рівні, так і на рівні адміністративної практики виборчих прав внутрішньо переміщеної особи, зокрема й на місцевих виборах. При цьому в документах указується, що ці права, як і всі інші, мають бути забезпечені на основі повної рівності з іншими громадянами країни. Цікавим є й абсолютно протилежний висновок колегії суддів на противагу позиції, висловленій по аналогічній справі. Він полягав у тому, що довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи є документом, який засвідчує місце проживання особи. А оскільки позивач підтвердив реєстрацію в Шевченківському районі, то, відповідно до вимог законодавства, він набуває прав виборця на чергових виборах депутатів місцевого рад та сільських, селищних, міських голів [11]. Цілком зрозуміло з наведених фактів, що це рішення є унікальним у сфері забезпечення реалізації політичних прав і свобод громадян, а статистика відмов у задоволенні позовних вимог подібного роду свідчить лише про необхідність шонайшвидшого законодавчого регулювання й напрацювання єдиного підходу до вирішення цих питань.

Експерт із питань внутрішньо переміщених осіб Інституту суспільно-економічних досліджень Т. Дурнева відзначає, що основою цієї проблеми є відсутність чіткого розуміння статусу внутрішньо переміщених осіб у територіальних громад, які їх приймають, сприйняття таких осіб як тимчасових жителів, незацікавлених брати участь у справах місцевої громади. Частково цьому сприяла сама процедура їх реєстрації, яка передбачає видачу довідки про реєстрацію внутрішньо переміщених осіб із обмеженням терміном дії на півроку. Однак, більшість з тих, хто отримав такі довідки, проживали в територіальній громаді вже більше року [12]. Станом на 15 лютого 2016 року, за даними структурних підрозділів соціального захисту населення обласних та Київської міської державних адміністрацій, узято на облік 1 725 893 переселенців або 1 364 027 сімей із Донбасу й Криму [13].

Крім того, за спостереженнями громадянської мережі «ОПОРА» процес реєстрації кандидатів супроводжувався численними конфліктами та спорами, що було пов'язано з неоднаковим застосуванням територіальними виборчими комісіями положень Закону України «Про місцеві вибори» і наявністю в окремих виборчих комісій політичних мотивів. У поодиноких випадках відмови в реєстрації кандидатів мали ознаки перешкодження здійсненню громадянами пасивного виборчого права, що потребувало не тільки судового захисту, а й утручання ЦВК. У той же час виборці отримали конкурентний перелік кандидатів, який не обмежувався з боку держави необґрунтованими рішеннями чи заборонами. У зв'язку з масовими випадками оскаржень рішень ТВК щодо відмови в

реєстрації кандидатів у значній частині територіальних громад та регіонів було порушення строків проведення реєстрації кандидатів, що негативно вплинуло на реалізацію інших етапів виборчого процесу [4].

Наостанок слід указати, що вищенаведені факти підтверджують тезу про те, що суттєвий вплив на предмет виборчих спорів, їх характер та динаміку здійснюють не тільки зовнішні фактори (як-от поява внутрішньо переміщених осіб), але й традиційність, звичність чи навпаки часта змінюваність виборчих процедур. Безсумнівними новелами цієї виборчої кампанії стали виборчі спори щодо так званої гендерної квоти, реєстрація кандидатів за виборчими списками місцевих організацій політичних партій, унесення до списку виборців внутрішньо переміщених осіб. Зокрема виборчі спори, безпосередньо пов'язані зі змінами у способі формування депутатського корпусу місцевих рад, обрання сільських, селищних, міських голів, старост. Паралельно з формуванням нових предметів розгляду справ, суди традиційно розглядали спори, пов'язані з порушеннями під час проведення передвиборчої агітації; спори, пов'язані з порушеннями при проведенні процедури голосування по виборах депутатів; спори, пов'язані зі встановленням результатів виборів тощо.

Висновки. Отже, проведений загальний аналіз виборчих спорів на місцевих виборах 2015 року однозначно доводить, що з часом відбувається зменшення кількості судових позовів щодо виборчих справ, але разом з тим помічається ускладнення предметів судового розгляду, підвищення значимості професійності та неупередженості судів при розгляді таких справ [1, с. 10]. Окрім цього, слід визнати негативний вплив трансформаційних процесів в українському виборчому законодавстві та недостатню продуманість і неточність деяких норм. Це спричиняє неоднозначне їх розуміння і, як наслідок, можливе порушення прав і свобод людини й громадянина. Недосконала нормотворча техніка законодавця в результаті вимагає від правосудувачів керуватися принципом верховенства права та міжнародною практикою при винесенні рішень у виборчих спрах. Натомість, судді при вирішенні складних, безпрецедентних справ дуже рідко звертаються до норм міжнародного законодавства, рішень Європейського суду з прав людини та тим самим порушують невід'ємні права громадян.

Використані джерела:

1. Якість роботи судів України: виборчі спори : аналіт. звіт / Ін-т приклад. гуманитар. досліджень, Проект «Справедливе правосуддя», USAID. – Харків : ППД, 2015. – 86 с.

2. Смокович М. Категорії виборчих спорів: динаміка їх виникнення / М. Смокович // Юридична Україна. – 2014. – N 9. – С. 14–23.

3. ENEMO Місія зі спостереження за виборами Місцеві вибори, 25 жовтня 2015 Попередній звіт (27 жовтня 2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.enemo.eu/press/Ukraine2015/ENEMO%20-%20Заява%20про%20 попередні%20підсумки%20ENEMO%20-%20Місцеві%20вибори%20в%20Україні2015%20-%202015.pdf>.

4. Звіт. Попередні висновки ОПОРИ щодо виборчого процесу на місцевих виборах 25 жовтня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://oporadp.org/zvt.-poperedn-visnovki-opori-shhodo-viborchogo-procesu-na-miscevih-viborah-25-zhovtnya-2015.html>.

5. Про Роз'яснення щодо застосування деяких положень Закону України «Про місцеві вибори» під час реєстрації кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатів у депутати обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови та старости села, селища, висунутих місцевими організаціями політичних партій на чергових, позачергових та перших місцевих виборах (зі змінами, внесеними згідно з постановою Центральної виборчої комісії від 12 лютого 2016 року № 24) // Постанова Центральної виборчої комісії від 23.09. 2015 р. № 362 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cvk.gov.ua/pls/acts/ShowCard?id=41417>.

6. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 30 вересня 2015 р. № 875/36/15, реєстраційний номер судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень – 51659827 [Електронний ресурс] // Реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/51659827>.

7. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 30 вересня 2015 р. № 875/37/15, реєстраційний номер судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень – 52925001 [Електронний ресурс] // Реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52925001>.

8. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 02 жовтня 2015 р. № 875/37/15, реєстраційний номер судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень – 52079317 [Електронний ресурс] // Реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52079317>.

9. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 04 жовтня 2015 р. № 875/36/15, реєстраційний номер судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень – 52079370 [Електронний ресурс] // Реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52079370>.

10. Ухвала Київського апеляційного адміністративного суду від 22 жовтня 2015 р. № 761/30241/15-а, реєстраційний номер судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень – 52622705 [Електронний ресурс] // Реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52622705>.

11. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 22 жовтня 2015 р. № 761/30242/15-а, реєстраційний номер судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень – 52622702 [Електронний ресурс] // Реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52622702>.

12. Київський апеляційний адміністративний суд задовольнив скаргу переселенця щодо включення його до списку виборців [Електронний ресурс] – Режим

доступу : <http://ises.org.ua/news/kiyvskii-apeliatsiini-administrativnii-sud-zadovolniv-skargu-pereselentsia-shchodo-vkliuchennia-iogo-do-spisku-vibortsiv>.

13. Обліковано 1 725 893 переселенців, – Мінсоцполітики [Електронний ресурс] – Режим доступу : // http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?sessionId=2C44EA9323FB97B07D600420FBF63C02app1?art_id=186104&cat_id=107177.

Павшук Е.А. Защита избирательных прав на местных выборах 2015 г. : общая характеристика избирательных споров

В статье рассмотрена общая характеристика избирательных споров на местных выборах 2015 г. в Украине. Проанализирован характер, предмет и субъекты избирательных споров в этот период. Выявлены их новеллы и специфические признаки, которые для них характерны. Установлены основные причины возникновения избирательных конфликтов. Исследована практика административных судов и судов общей юрисдикции в период проведения местных выборов.

Ключевые слова: защита избирательных прав, избирательные споры, предмет избирательных споров, местные выборы, внутренне перемещенные лица, гендерная квота.

Pavshuk K. The protection of right to vote in local elections in 2015 : the overall performance of electoral disputes

In the article the main feature is considered, as well as the general description of the electoral disputes on local elections in 2015 in Ukraine. To analyze character, object and subjects of electoral disputes in this period. The modern and specific signs of their are found out. Electoral disputes in relation to the so-called gender quota, registration of candidates on the electoral rolls of local organizations of political parties, introduction to the roll of voters of the inwardly moved persons became the undoubted modern features of this electoral campaign. In particular, electoral disputes, that are closely related with changes in the method of forming of deputy corps of local advices, the municipal chairmen ,the village elders. At the same time with forming of the new articles of casees courts took up traditionally the disputes that are concerned with upsettings during realization of pre-election agitation; disputes that are concerned with upsettings during realization of procedure of voting on elections of deputies; disputes that are concerned with establishment the results of elections and others. The main reasons of origin of electoral conflicts are defined. Negative influence of transformation processes in the Ukrainian electoral legislation and insufficient carefully thought out and inaccuracy of some norms are marked. It causes their ambiguous interpretation and, as a result, possible violation the rights and freedoms of man and citizen. The defective technique of legislator requires from law enforcement to follow by principle of supremacy of right and international practice on similar questions at awarding judgement in electoral disputes in the issue. The practice of administrative courts and general courts is investigational in a period realization of local elections in relation to the representative office of persons of one sex in the electoral rolls of candidates in deputies of local advices in district with noun mandate, introduction to the roll of voters of the inwardly moved persons. To draw a conclusion about the necessity the overcoming of collisions in a

legislation to interpret equally the legal norms, to stabilize the electoral legislation and to make sure the high-professional work of judges with the view of providing the election rights and freedoms of citizens.

Key words: *the protection of right to vote, electoral disputes, matter of electoral disputes, local elections, the inwardly moved persons, gender quota.*

УДК 343.222

К.К. Полькін

ПРО ОБҐРУНТОВАНІСТЬ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У статті досліджуються теоретико-правові положення оновленого антикорупційного законодавства України. З урахуванням останніх змін та доповнень, унесених до КК України, надається загальна характеристика злочинів, передбачених розділом XVII Особливої частини КК України. Досліджено норми кримінального законодавства, які визначають корупційні злочини, зокрема, декларування недостовірної інформації. Визначено практичне та теоретичне значення встановлення кримінальної відповідальності за таке діяння.

Ключові слова: *корупція, корупційний злочин, декларування недостовірної інформації, службові злочини, публічні послуги, кримінальна відповідальність.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства і функціонування державного механізму проблема поширення корупції та протидії їй є надзвичайно актуальною. Корумповані відносини в Україні, укорінюючись протягом багатьох років, поступово витісняли правові й етичні взаємовідносини між людьми, з аномалії перетворившись на норму поведінки. Цей негативний чинник серйозно поглиблює кризу довіри до держави, її владних структур, правоохоронної й судової систем, зводить нанівець їхній авторитет, сприяючи значному послабленню принципу верховенства права й загрожуючи національній безпеці України.

Останнім часом проблема запобігання й протидії корупції розглядалася у значній кількості фундаментальних і прикладних наукових праць, засобах масової інформації, у межах проведення тематичних міжнародних і національних конференцій, семінарів та симпозіумів із залученням широкого кола науковців і фахівців-практиків. Однак це не заважає феномену корупції зберегати свій негативний вплив на соціально-економічний розвиток держави, управлінські інституції тощо. Однією із причин такого стану речей правники називають неналежний рівень нормативно-правового регулювання запобігання й протидії корупції, яке тривалий час здійснювалося безсистемно, за відсутності чітко визначеної, дієвої стратегії. Викладене зумовило потребу в аналізі становлення й розвитку антикорупційного законодавства в Україні та формування державної політики у сфері запобігання й протидії корупції